

Praxison innen, praxison túl

DOKTOR PLUSZ

III. évfolyam, 2004/3. szám

**A világsztár
és menedzsere:**

**Marton Éva,
dr. Marton Zoltán**

Távol a hazától:

Dr. Hacki Tamás

A bőrünkéről van szó:

Nyári napsugár

MOLTO VIVACE

Beszélgetés Marton Éva operaénekesssel
és férjével, Dr. Marton Zoltán sebésszel

Korunk egyik legjobb drámai szopránja, a legnagyobb színpadok ünnepezt sztárja. Kiterjedt repertoárja egyedülálló, mintegy százötven szerepet énekelt el – Mozart Figaro grófnőjétől Brünnhildéig. Harminc komplett opera-, valamint számos ária- és koncertlemeze készült. A New York Times 1981-ben és 1986-ban az év énekesének, 1982-ben pedig az év művészeinek választotta. Kossuth- és Bartók-Pásztory-díj, „A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal” és sok egyéb kitüntetés – amelyek felsorolása egy oldalt tenne ki – övezi Marton Éva pályafutását.

De ne feledkezzünk meg arról az emberről sem, aki a színpadok mögött a művésznő lelki és szellemi társaként a kezdetek óta mellette áll. Dr. Marton Zoltán harminc éven át gyakorló sebészként, majd az utóbbi tíz évben felesége menedzsereként kísérelte végig párja kivételes karrierjét.

Molto vivace (zenei kifejezéssel: élénken) élük életüket. Életútjukról, az összetartozás erejéről beszélgettünk.

– Művésznő, az Ön pályafutása a Magyar Állami Operaházban kezdődött, ám néhány év elteltével Christoph von Dohnányi meghívására a Frankfurti Operaházhoz, majd később Hamburgba szerződött. Emellett a bécsi Staatsoper örökös tagja, és szinte nincs olyan fontos operaháza és koncertterme a világnak, ahol meg ne fordult volna. Jut-e ideje itthoni fellépésekre?

M. É.: Természetesen, az utóbbi időben egyre gyakrabban ke-

rül rá sor. Való igaz, hogy például a Toscával a világ minden zeneszínpada megnyílt előttem, de ez nem jelenti azt, hogy a hazai színpadokon való fellépés ne lett volna fontos számomra. Amint látja, az idei naptáramból kiderül, hogy márciusban Jenufa premierem volt az Operaházban, aztán a Budapesti Tavasz Fesztivál keretében a Kocsis Zoltán vezette Nemzeti Filharmonikusokkal koncerteztünk a Kongresszusi Központban, májusban pedig a Lohengrin-premierén Ortrudot énekeltem az Erkel Színházban. A szülőhazámhoz való kötődésnek része az is, hogy gyakran tűzöm repertoáromra magyar

„A szülőhazámhoz való kötődésemnek része az is, hogy gyakran tűzöm repertoáromra magyar szerzők műveit.”

szerepeket. Így például Bartók Béla kékszakállújának Juditja állandóan a műsoromon van.

Dr. M. Z.: Tegyük hozzá, hogy ezt a darabot – először a világon – magyarul adta elő a milánói Scalában!

– Verdit bizonyára olaszul, Wagnert németül éneklé. Egy operaénekesnek mennyire kell beszélnie azt a nyelvet, amelyen az adott művet írták?

– Nem kell perfektnak lenni. Beszélék ugyan olaszul, németül és angolul, de ez csak azért fontos, amiért mindenkinek, hogy megértessem magam külföldön. Másképp fogalmazva: én az ope-

rákat „beszélem” irodalmi szinten! – *Csak a született tehetségek juthatnak el az „irodalmi” szintig, vagy pedig tanulás útján elsajátítható ez a tudás?*

M. É.: A zenében természetesen szükség van jó hallásra és bizonyos adottságokra, de a kemény munkát még a legnagyobb talentumok sem kerülhetik ki. Az a baj, hogy egyesek nem képesek józanul felmérni a saját képességeiket. Ha például valaki még harmincnyolc éves korában is arról álmodozik, hogy primadonna lesz, annak komoly önértékelési problémája van. Rengetegen kérnek tőlem szakmai véleményezést – ezt szívesen meg is te-

szem. Pénzt nem szoktam kérni azért, hogy őszintén megmondhassam a véleményemet.

Nemrég zsűritagként részt vettem Barcelonában az egyik legnagyobb nemzetközi – Viñas elnevezésű – énekversenyen, kétszáznegyven fiatalot hallgattam meg. Közülük többen jelentkeztek nálam mesterkurzusra, ezért most éppen azt fontolgatom, hogy a magyar hallgatóim körét esetleg külföldi növendékekkel bővítsen ki.

Dr. M. Z.: Azt elfelejtetted mondani, hogy tavaly kitüntettek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tiszteletbeli professzora címmel, amelyet eddig mind-

„A szobák, ahol egykor Bartók, Kodály, Dohnányi tanított... Ez nemzeti kincs, amit – sajnos – komoly veszély fenyeget, ha nem renoválják sürgősen az épületet. A tanításért járó honoráriumot ezért én erre az ügyre áldozom.”

össze egy hölgy, Fischer Annie tudhatott magáénak.

M. É.: Így van, és tartozom annyival az alma materemnek, hogy e megtisztelő címért cserébe én is adjak valamit. Tavaly decemberben tartottam az első mesterkurzust tíz fiatal számára.

A tanszék vezetője, Andor Éva mellett kiváló korrepetitorok segítettek a munkámat, amit – amellett, hogy igen fárasztó volt – rendkívül élveztem! Az egyik órám után odajött hozzám egykori mesterem, Újfalussy tanár úr, és azt mondta: „Jól érzi magát

nálunk, művésznő? Hogy megy a tanítás? Csak vigyázzon, nehogy szenvedéllyé váljon!”

– És azzá vált?

M. É.: Jó úton haladok afelé! A Zeneakadémiának van egyfajta varázsa, ami mindenkit hatalmába kerít, aki belép oda. A szobák, ahol egykor Bartók, Kodály, Dohnányi tanított... Ez nemzeti kincs, amit – sajnos – komoly veszély fenyeget, ha nem renoválják sürgősen az épületet. A tanításért járó honoráriumot ezért én erre az ügyre áldozom. Remélem, mások is követik majd a példámat, mert meg kell menteni ezt a gyönyörű épületet.

– S ha nemzeti kincsről esik szó, lehet az nemcsak intézmény, hanem műalkotás is, mint például a Bánk bán. Katona József remekműve iskolai tananyag ugyan, mégis sokan a Káel Csaba rendezte filmből ismerték meg igazán a darabot, amelyben ön Gertrúdot alakította.

M. É.: Örömmel mondhatom, hogy már nemcsak itthon, hanem határainkon túl is levetítették a filmet, többek között például a New York-i Lincoln Centerben. Óriási élmény volt a forgatás, együtt dolgozhattam az Oscar-díjas Zsigmond Vilmossal, hogy énekes kollégáimról, Rost Andreáról, Kiss B. Atilláról, Gulyás Dénesről és a többiekéről ne is beszéljek. Valóban mindenki ismeri a művet, amit a klasszikus királydrámákhoz tudnék leginkább hasonlítani. Ez a feldolgozás annyiban tér el az eddigiektől, hogy a rendező nem az elnyomás elleni tiltakozás jelképeként akarta bemutatni Katona drámáját és Erkel zenéjét, hanem pusztán azért, hogy ábrázolja, miként éltek elődeink abban a kor-

ban, milyen örök érvényű konfliktusok zajlottak köztük, s mik voltak az érzéseik.

– *Őn otthonosan mozog a legkülönbözőbb műfajokban. Van kedvenc irányzata?*

M. É.: Kísérletező típus vagyok, aki mindig keresi az újat. Februárban például Gershwindalokat adtam elő a Zeneakadémián nagyzenekarral és három kiváló dzsesszzenésszel. Olyan fantasztikus élmény volt, hogy alig akartam abbahagyni. Szeptemberben tartok egy hasonló estét a Dohány utcai zsinagógában, ott Bernsteint is szeretném műsorra tűzni. Nyitott vagyok mindenre, amiből tanulhatok, ami által több lehetek.

– *Említette a Jenufát, amelyet nemcsak Budapesten, hanem külföldön is gyakran előad. Miért áll közel Önhöz ez az itthon kevésbé ismert mű?*

M. É.: Valóban gyakran fölveszem a repertoáromra a Jenufát, mert Leoš Janáček zenei világa nagyon megfogott. Az éppen százötven éve született szlovák szerző körülbelül száz évvel ezelőtt kezdte el komponálni a darabot, amelynek mondanivalója a mai napig aktuális. A főszereplő egy egyszerű asszony, a kis falu „mindenese”. Kostelnicka egy személyben sekrestyés, felcser, bába. Iszákos, durva férje korán meghal, és ráhagy egy csecsemőt, akit ő egyedül nevel föl. Az álomszép cseperedett leány teherbe esik, gyermekének apja azonban nem hajlandó őt feleségül venni, sőt egy késsel örökre elcsúfítja az arcát. Az asszony képtelen elviselni a becsületén esett foltot, és végső kétségbeesésében megöli nevelt lánya nyolcnapos gyermekét. Ez akko-

ra tragédia, amit Szokolay Várnászához, Garcia Lorcához vagy az ókori görög drámákhoz tudnék hasonlítani. Tudni kell, hogy Janáček a saját élményeit dolgozta fel, a lánya ugyanis akkor halt meg, amikor a harmadik felvonást írta. Annyira megrázó a történet, hogy amikor először énekeltem Hamburgban, az előadás után alig kaptam levegőt.

– *Ezek szerint egy szerep elvállalásakor nemcsak a darab zenei világa számít, hanem az is, hogy tud-e azonosulni a mondanivalóval?*

M. É.: Mind a kettő fontos. Technikai szempontból sokféle

lehetőségem van. Drámai szoprán a hangom, ami lehetővé teszi, hogy nemcsak szopránt, hanem mezzoszopránt is énekelhetek. Az érzelmi azonosulás pedig elkerülhetetlen, ha élő, hús-vér embereket akarok alakítani.

Dr. M. Z.: Apropos, hangterjedelem: ritka, hogy valaki olyan frekvenciatarományban tudjon énekelni, hogy még a villanykörték is szétpukkanjanak!

– *Ez tényleg megtörtént? Én azt hittem, csak legenda!*

Dr. M. Z.: Ez bizony megtörtént, méghozzá egy Puerto Ricó-i koncertteremben, amikor a nem-jem Turandot áriáját próbálta. Az

EVA MARTON
"DIE FRAU OHNE SCHATTEN"

METROPOLITAN OPERA
J. Hoffmann

első magas hangnál egymás után robbant fel két villanykörte! A tanúja voltam: őrjöngtek a zeneszerek, azt mondták, illet utoljára Mario Lanza filmjében láttak! Az sem mindennapos eset, ami húsz évvel ezelőtt a Metropolitan szezonnyitó előadásán történt. Éva életében először énekelte akkor Ortrudot a Lohengrinben (Plácido Domingo volt a partnere), s a második felvonásban, az átkozódás után, nyíltszíni taps tört ki. Az előadást hosszú percekre félbe kellett szakítani! Wagner-előadásokon ez soha nem fordul elő, mondhatni, szinte bűnnek számít.

M. É.: Mindez nehezen ment volna a férjem nélkül, aki mindig mellettem állt. Ő volt otthon a gyerekeinkkel azokon az estéken, amikor én úton voltam. Ő az orvosom, aki óvja az egészségemet. Ő a személyi titkárom, aki szervezi a programjaimat.

Dr. M. Z.: És az öltöztető, a tréner, a lelki vigasz...

- Doktor úr, hogyan tudta összehangolni mindezt az orvosi praxisával?

Dr. M. Z.: Valahogy mindig sikerült megoldani. Pályámat 1963-ban kezdtem Zircen, Monzpart László főorvosnál, akihez a mai napig jó barátság fűz. 1964-től a ceglédi városi kórházban dolgoztam kiváló kollégákkal Korompay Tihamérnál, aki egyébként Járdányi Pál zeneszerző sógora volt. Később a Központi Baleseti Intézetbe kerültem át, ahol együtt dolgozhatam Manninger Jenő professzorral, akit nagyon tisztelek, és máig ápoljuk a kapcsolatot. Itt vettem részt Szántó György professzor Magyarország baleseti helyzetéről szóló tanulmányában. Ezért ő

Balassa emlékérmét kapott, én pedig támogatást tőle, hogy ki-mehessek dolgozni Németországba, amikor Éva a Frankfurter Operaházhoz szerződött. Egy ot-tani nagy klinikán kaptam állást Grundmann professzornál, majd 1977-től egy hamburgi városi kórházban dolgoztam. A főnököm egy bizonyos Giovannini Aurél volt. Ön szerint milyen nemzetiségű?

- Olasz?

Dr. M. Z.: Nem talált! Magyar – ezzel már megnyertem egy pár fogadást... Szóval sokat köszönhettem Aurélnak, mert lehetővé tette, hogy az éjszakai ügyeleté-kért cserébe elutazzam a nejem után, aki eközben járta a világot. A New York-i Metropolitan vezető sztárja volt, de sokat énekelt Chicagóban, Houstonban, San Fransiscóban és Los Angelesben. Minden alkalmat kihasználtam egyrészt arra, hogy mellette lehessenek, másrészt hogy tapasztalatokat gyűjtssek a saját szakmámmal kapcsolatban. Megfordultam többek között a New York-i Mount Sinai és Lennox Hill kórházakban, vagy a houstoni Medical Centerben és más városokban.

Nem egyszer megtörtént, hogy pénteken reggel viziteltam a hamburgi kórházban, a tíz órás géppel átrepültem New Yorkba, ahol szombat este mondjuk Gioconda premier volt. Vasárnap búcsút vettem a nejemtől, hétfő délután már Hamburgban oktattam a hallgatókat, keddtől operáltam. A főnökömnek mindössze annyi kérése volt, hogy ha ő szabadságra megy, akkor ne utazzam el.

- Miért hagyta abba az orvosi pályát?

„Szerepre koncentrálni, próbákon száz százalékos teljesítményt nyújtani harmonikus családi háttér nélkül igen nehéz.”

Dr. M. Z.: Mert kórházvezetői státust szántak nekem, és az a pozíció teljes lekötöttséggel jár. Ez 1993-ban történt, a gyerekek addigra már felnőttek és itthon

dolgoztak, Éva pedig nem volt hajlandó többet egyedül utazni. Így hát mit tehettem? Döntöttem – azt hiszem, nem is olyan rosszul...

– A gyerekeik mivel foglalkoznak?

M. É.: A fiunknak saját reklámfilmes cége van, a lányunk újságíró a divatszakmában.

– Mióta házasok?

Dr. M. Z.: Negyven éve. A nyolcadik kerületi Rigó utcai rendelőben ügyeltem szigorló orvosként, amikor Éva beállított hozzám hajnali fél négykor hasi panaszokkal.

M. É.: Olyan fájdalmaim voltak, hogy azt hittem, vakbélgyulladásom van.

Dr. M. Z.: Szerencsére csak egy tisztességes gyomorrontás volt, amit – mint utóbb kiderült – egy vidéki fellépés utáni kiadós báránypörkölt-vacsora elfogyasztása következtében szedett össze. Mindenesetre nem hagytam annyiban a dolgot, és reggel nyolckor becsöngettem a szülei lakására, hogy csinos páciensem hogyléte iránt érdeklődjem. Ezt követte első randevünk a Kati presszóban, aztán...

M. É.: Aztán az esküvőnk, amit én végigzokogtam annak rendje és módja szerint! Remegtem, mint a nyárfalevél, amikor Zoltán fölhúzta a gyűrűt az ujjamra, annyira komolyan vettem az eskünet! A mai fiatalok már másképpen állnak hozzá: azt látom, hogy az esküvőnek inkább a „parti” jellege dominál, nem pedig az, amiről valójában szól. Nem véletlen, hogy sok egyedül élő, megkeseredett kollégám van. Szerepre koncentrálni, próbákon száz százalékos teljesítményt nyújtani harmonikus családi háttér nélkül igen nehéz. Mert nagyon fontos, hogy a lélek rendben legyen.

Boromisza Piroska